

STOEVENSKI NAROD.

"Slovenski Narod" velja po pošti:

za Avstro-Ogrsko:	za Nemčijo:
celo leto skupaj naprej . . . . . K 40—	celo leto naprej . . . . . K 45—
pol leta " " " 20—	
četr leta " " " 10—	za Ameriko in vse druge dežele:
na mesec " " " 3—	celo leto naprej . . . . . K 50—

Vprašanjem glede inseratov se naj priloži za odgovor dopisnica ali znamka.
Upravnštvo (spodaj, dvorišče levo), Knaflova ulica št. 5, telefon št. 85.

Pozdravljeni!

Jutri se sestanejo v Ljubljani zastopniki naprednega slovenstva iz vseh naših pokrajin, da ustanovijo novo stranko. Od severne narodne meje prehitijo preizkušenih borilcev za narodno stvar, od Sotle prihajajo rojaki, ki tam doli podajajo roko bratom hrvatsko-srbskega dela našega naroda, Korotan, kjer danes besni vsa sila vesenemškega terorja, pošilja odlične može, z goriskih razvalin so se napotili v Ljubljano najboljši voditelji težko preizkušenega našega ljudstva, od jadranske obale pridejo zvesti stražarji naše narodne dobročnosti, na Kranjskem pa ga skoraj ni kraja, ki bi ne bil zastopan po preizkušenih zaupnikih naprednega dela našega naroda. Slovenska prestolica bela Ljubljana radostno pozdravlja predrage goste, ki se shajajo v njenih zidovih, da opravijo veliko in pomembno delo združenja naprednega slovenstva v enotno politično organizacijo.

Jugoslovanska in demokratična misel tvorita temeli nove stranke. Borba za ujedinitvenje in državnost našega naroda ter za zmago ljudske pravice v vsem našem političnem, gospodarskem, socialističnem in kulturnem življenju to naj bo njen delo. Z ustanovitvijo jednotne politične organizacije, ki na mah podira vse meje, ki so nas v preteklosti delile, dokazuje, da se napredno slovenstvo zaveda nalog, ki jih nalaže velika doba vsem vernim sinovom našega naroda in da z občudovanja vredno bistrost izvaja posledice iz velikega prerojenja duhov in misli, ki je nastalo v vojni.

Ni manjkalo poskusov združiti na predne Slovence v enoto politično organizacijo že pred vojno. Vedno pa so malenkostne razmere, v katerih smo živel, se pokazale močnejše, nego je bila dobra volja posameznikov. Treba je velikega vojnega trpljenja, da je najširše plasti naroda prešinilo spoznanje, da le v edinstvu je moč, in da tudi napredno slovenstvo se zavedlo, da je Svatoplukova oporka zapisana tudi zani. Napredno slovenstvo razpolaga z najbogatejšimi duševnimi in moralnimi zakladi našega naroda. Blagor mu, da se je pravočasno odločilo zbrati te zaklade, da bodo narodu nerazdeljeno na razpolago v veliki borbi za bočnost!

Naloge, ki se vsak dan kupičijo pred nama, postajajo vedno ogromnejše in težavnejše. Že je vse ljudstvo prebujeno in poklicano na plan, že se bijemo s polno energijo za svojo svobodo. Toda zunanja svoboda sama na sebi bo prazen blesk, ako ne odvrzemo istočasno tudi notranjih spon, ako se ne prerodimo duševno, ne osvobodimo gospodarsko in socialistično, ako ne dokažemo resno, da ločemo svobodo naroda, ker hočemo svobo do svojega ljudstva. Ustanovite Jugoslovanske demokratske stranke je dokaz, da se napredno slovenstvo zaveda te zgodovinske dolžnosti in da hočemo smotreno delovati ne le za njo, temveč tudi za notranjo osvoboditev našega naroda.

Na ustanovnem zboru Jugoslovanske demokratske stranke postavljamo se le temeljni kamen. Od naše vremena, od našega dela, od razumevanja dolžnosti, ki jih imamo napram narodu, bo odvisno, ali se bo na tem temeljnem kamnu dvignila tudi trdnja stavba. Kakor smo program JDS. sestavili v zmislu načela: »Vse z ljudstvom za ljudstvo«, tako gradimo tudi notranjo organizacijo stranke po načelu popolne demokratnosti, ki na omogoči, da se v stranki uveljavijo vse dobre in poštene sile pod neprestano kontrolo najširših vrst naših somišljenikov.

Program in organizacija JDS. odpirata vsakemu poštenemu naprednemu in demokratičnemu Slovencu široko poleg za politično delovanje in mu omogočata, da izvršuje svoje politične dolžnosti, ki so danes najvažnejše na rodne dolžnosti, od katerih ne more biti nikdo odvezan. Zaupniki naprednega slovenstva, ki se zbirajo k ustanovnemu zboru, izpričujejo trdno voljo smotreno nadaljevanju započetega dela organizacije naroda v znamenuju narodne in ljudske svobode. Naj bi njih preizkušenja beseda na ustanovnem zboru rodila plodonosne sklepke, njih trdna volja in delavnost pa pozneje med narodom bogate sadove.

To im kličemo vsem somišljenikom - zaupnikom prisrčen dobodoščil! Živela svoboda! Živela Jugoslovanska demokratična stranka!

Spored ustanovnega zbora JDS.

Dne 29. junija ob 8. dopoldne otvoritev zborovanja in sestava odsekov, ki zborujejo istočasno od 1/4, do 12. dopoldne in od 1/4 popold. do 7. zvečer.

I. Politično organizacijski odsek.

1. Splošna demokratska načela J. D. S. — 2. Državne svobočine, enakopravnosti žene, plebiscit. — 3. Načela v upravi, upravno sodstvo, uradništvo, jezikovno vprašanje. — 4. Uprava v občini, politika v občinskem gospodarstvu. — 5. Strankin tisk. — 6. Pojavljanje narodnosti. — 7. Krajevne, (okrajne, deželne) politične organizacije J. D. S. — 8. Izvrševalni organi J. D. S.

II. Prosvetni odsek.

1. Splošna načela izobrazbe in vzgoje. 2. Šolstvo: a) ljudska šola, našljivovalno in strokovno šolstvo; b) žensko šolstvo; c) srednje in visoko šolstvo. — 3. Širjenje ljudske naobrazbe. — 4. Narodno obrambno delo.

III. Gospodarsko - socijalni odsek.

1. Gospodarska osamosvojitev Jugoslavije. — 2. Narodno gospodarstvo in promet. — Socijalizacija gospodarstva. — 4. Banke, zavarovalnice. — 5. Hranilnice. — 6. Zadružništvo. — 7. Strokovne organizacije. — 8. Obrnjštvo, industrija, trgovina. — 9. Skrb za ljudsko zdravstvo. — 10. Socijalno varstvo. — 11. Gospodarska podjetja in politične stranke. — 12. Kmetijstvo. — 13. Delavstvo.

Zvečer ob 8. koncert »Glasbeni Matice« v Unionu.

USTANOVNA SKUPŠČINA.

30. junija: dopoldne ob 8.: 1. Počelo o ustanovitvi stranke. — 2. Počela odsek: a) Organizacijsko delo pripravljalnega odbora in o sklepih odseka glede organizacijskega reda; b) zaključki zborovanja političnega odseka; c) o zborovanju prosvetnega odseka; d) o zborovanju gospodarsko - socijalnega odseka. — 3. Otvoritev organizacijskega reda in programa J. D. S. — 4. Volitev začasnega izvrševalnega odbora, gospodarske revizijske komisije, programatične nadzorstvene komisije in častnega razsodišča. — 5. O najblžji politiki in taktiki stranke. — 6. Slučajnosti.

Po skupščini: Sestava izvrševalnega odbora: 1. Volitev načelnika J. D. S. — 2. Volitev zastopnikov J. D. S. v »Narodni svet«.

Zvečer ob 8.: Prijateljski večer. — Sodeloval »Ljubljanski zvon« in »Gledališki orkester.«

V Ljubljani, dne 29. junija 1918.

Za pripravljalni odbor J. D. S.: Dr. Ivan Tavčar.

LISTEK.

Narodne vezenine na Kranjskem.

Za letošnje piroje je hotel pokloniti Slovencem ljubljanski prof. Albert Sič: »Narodne vezenine na Kranjskem«. Delo se je zakasnilo. Sedaj pa ležijo pred nami prvi snopici in reči, smo namenjali lahko ponosni vsi. S samozavestjo lahko kažemo tujcem na svojo narodno vezno umetnost, ki so jo še do nedavneg časa gojili pridni prsti slovenskih žen in dekle. Cestitamo prof. Šicu na uspelem delu in občudujemo njegovo vztrajnost in vmeno.

Tuja industria je izpodrinila domačo obrt in žijo je izginila tudi skorajna naša narodna umetnost. Danes pa so zopet razmere časa prisilile našega kmeta, da seje lan in kmalu se bodo zopet začeli sukiati kolovrati in rotopati stave, ki so doslej zaprašeni in pozbavljeni z vzdihovali po podstreljih po dobrih starih časih... Prebujena in pomajena narodna zavest nam nalaga dolžnost, da preorjemo s tujim plevejem preraslo narodno živo in jo otrebimo škodljivega osata. Obnovimo na rodno nošo, uporabljajmo svoje krasne narodne ornamente!

Sicovo delo je pri nas prvo svoje vrste, kajti dosedaj nismo imeli še nikakih predlog z narodnimi ornamenti. Precizne risbe bodo prav dobro služile

Nova doba.

Po tisočletnem jarmu pokazala se je nam na daljinem obnovej zaria svobode. Samoodločba narodov je prekinila nit dosedanja zavisnosti. Narod, ki so bili dosedaj le predmet tujege vladovanja, zahtevajo zase pravico, da bodo smeli sami o sebi odločevati ter urejevati svoje življenje. S to idejo je prežet danes cel slovenski narod, v tem znamenju nastopa »Jugoslovenska demokratična stranka«. Še nikdar v naši zgodovini se ni porodila politična stranka pod takov velikimi avspicijami, stranka, ki bi bila izraz najglobokejšega čuta našega naroda ter nositeljica novega svetovnega naziranja. Obenem pa ni še nobena stranka sprejela ob svojem rojstvu tako važne in težke naloge.

Nov svet, novo življenje se odpira Sloveniji. Jugoslovanska demokratična stranka si je napisala na svoji prapor, da bodo uresničila one velike ideje, ki izvirajo iz samoodločbe narodov. Ako premotivamo objektivno svojo zgodovino, moramo priznati, da se nismo mogli razviti: komaj prve početke smo si ustvarili. Za industrijske produkte je nam bilo dosedaj odkazan samo en trg, katerega smo se moralni, hoteli ali nehoteli, posluževati. Blaga, ki smo ga dobivali od tam, je bilo drag: ako bi si smeli sami poiskati dobavitelja, bi ga dobili boljši kup in težke milijone bi si na ta način prizinali. Nešteto agentov in prekupcev je pošiljal Dunaj v našo domovino, izrabil svoje politično prvenstvo, ter nam vsiljeval draga blago. Svobodni si bomo izbirali one trge, kjer bomo dobivali blaga, v katerih ga sami ne pridelamo, po najnižjih cenah.

Zunanjia politika nam je bila dosedaj nepoznana. Ko postanemo politično samostojen narod, bomo sodobljali pri ureditvi razmer z drugimi narodi po načelu varovanja svojih življenskih interesov. Do sedaj se nas ni nikdar vprašalo, kake trgovske zveze bi bile za slovensko gospodarstvo najbolj ugodne: sklenile so se večinoma take, da so nas tlačile ter gospodarski izžemale. Vsakomur se mora vzbudit dosedaj nepoznani ponos, ako bo vedel, da zastopa napram drugorodcem cel narod ter da je od uspeha njegovega delovanja odvisna usoda Slovenije. J. D. S. bo zvesto zastopala interese našega naroda napram drugim narodom: zavedala se bo dalekosežnosti svojih korakov ter moralne odgovornosti.

S samoodločbo nas čakajo popolnoma nove notranje politične in gospodarske razmere. Dosedanja politična zavisnost nas je tudi v gospodarskem oziru podprtih podlajmi. J. D. S. si je napisala v svoji program idejo osamosvojitev. Prenoženje ter sploh vse dobrine, ki se nahajajo na našem ozemlju, ne smejo služiti tujcu, ampak našim otrokom. Na slovenski zemlji moramo biti mi gospodarji. Vsled naše zgodovinske zavisnosti je še precejšen del naše zemlje v tujih rokah. Ta zgodovinska predpravica mora nehati. Zemlja spada naše mu kmetu, ki naijizvabi in jekar

za predloge. Naj bi ne bilo slovenske hiše, kjer bi ne imeli te lepe knjige; saj to so naši dvignjeni zakladi, ki so ležali globoko pozabljeni. Delo bude tudi izboren učni priporoček učiteljstvu pri ženskih ročnih delih in pri risanju.

Metodične ureditve te, ker so ornatimenti že sami po sebi namenjeni za uporabo na raznih predmetih. Tako najdemo na pr. ozek okrasek na brišči ali kakor obrobek rokava in krila, majhni prtiči so ozko obrobjeni in imajo tudi v sredini okrasek. Dekorativno brisačo lahko izdelajo ženo po načinu belokranjskih, ki bodo kras vsaki hiši. Z lahkoto bodo potem pogrešali razne »Guten Morgen hantue«. Zbirka bi bila lahko tako urejena, da je izbrana tematika.

Nadaljnjo uporabo ornatimentov lahko posnamemo po zbirki predmetov, ki jih ponuja v nakup zagrebška »Udruženje za učenje in promicanje hrvaške puščke umetnosti«. Sledče stvari so tam na prodaj: Narodne bluze, oblike za otroke in odrasle, športne vezenje, srajce, gledališke čepice, dušanke in otročje čepice, bele in šarene vezenje posteljne garniture, pokrivala, zavesle, blazine, torbice itd. Praktična učiteljica najde že pravo smer uporabe. Tisti pa, ki je stvar ne zanima, ne koristi najlepše in ne vem kako metodično moderno urejena zbirka predlog.

Morebiti bi bilo na le potrebeno navodilo za podrobnosti in to glede na materialj in barvo, da se doseže enotnost. Prepričan sem, da bodo to najbolje zadeba naša vrila učiteljica Poldka Baydekova iz Vinice. Ta tovarišica je

mogoča največ dobrin, da bo plodil in množil naše premoženje. Kričimo je, ako gre sedaj velik del truda našega kmeta in delavca izven naših mej, namesto da bi ostal doma ter ustvarjal nove gospodarske dobrine. Premoženje se mora nacionizirati, to je slovenska zemlja in vse, kar je na njej, mora biti na razpolago edino našim otrokom in njim v prid se morajo obrniti vse dobrine, ki nastanejo na njej. Krasna in velika zadacha čaka J. D. S. Politična svoboda bo ustvarila predpogojo, in v vztrajnim, smotrenim delom bo tudi ta zadača izvršena.

V denarnem in industrijskem oziru smo bili do sedaj potopljena v zavisi. Narod, ki se hoče imenovati samostojen, se mora odrestiti tudi tega jarma. Na tem polju čaka J. D. S. najtežje delo. Tisočletna odvisnost nam je zabranila, da se nismo mogli razviti: komaj prve početke smo si ustvarili. Za industrijske produkte je nam bilo dosedaj odkazan samo en trg, katerega smo se moralni, hoteli ali nehoteli, posluževati. Blaga, ki smo ga dobivali od tam, je bilo drag: ako bi si smeli sami poiskati dobavitelja, bi ga dobili boljši kup in težke milijone bi si na ta način prizinali. Nešteto agentov in prekupcev je pošiljal Dunaj v našo domovino, izrabil svoje politično prvenstvo, ter nam vsiljeval draga blago. Svobodni si bomo izbirali one trge, kjer bomo dobivali blaga, v katerih ga sami ne pridelamo, po najnižjih cenah.

Založen strah nas obide, ako premotivamo podjetništvo po našem ozemljju. Veliko zaklada je na slovenski zemlji: rude, premog, prostrani gozdji itd. Čeprav so že ležala v drugačni podjetja, papirnice, premogokop? Le malo jih je v naših rokah. Najtežnješja bo osamosvojitev na tem polju, a nikakoga v tem ne gre, da se to v doglednem času ne uresničilo, ako se lotimo s primernimi sredstvi ter pravstvo, ter nam vsiljeval draga blago. Svobodni si bomo izbirali one trge, kjer bomo dobivali blaga, v katerih ga sami ne pridelamo, po najnižjih cenah.

Založen strah nas obide, ako premotivamo podjetništvo po našem ozemljju. Veliko zaklada je na slovenski zemlji: rude, premog, prostrani gozdji itd. Čeprav so že ležala v drugačni podjetja, papirnice, premogokop? Le malo jih je v naših rokah. Najtežnješja bo osamosvojitev na tem polju, a nikakoga v tem ne gre, da se to v doglednem času ne uresničilo, ako se lotimo s primernimi sredstvi ter pravstvo, ter nam vsiljeval draga blago. Svobodni si bomo izbirali one trge, kjer bomo dobivali blaga, v katerih ga sami ne pridelamo, po najnižjih cenah.

Založen strah nas obide, ako premotivamo podjetništvo po našem ozemljju. Veliko zaklada je na slovenski zemlji: rude, premog, prostrani gozdji itd. Čeprav so že ležala v drugačni podjetja, papir

z možnostjo, da bi se sedaj mogla se staviti definitivna vlast morda z grofom Silvo Taroucco na čelu. Kakor vse kaže, bo imenovano birokratično ministarstvo, ki bo sklical državni zbor. Parlament pa bo najbrž zasedal le par dni, odobril najnujnejše vladine predloge ter se na zopet razšel. V počitnicah naj se potem pričnejo »velika pogajanja«.

Za Seidlerja so se sedaj izrekli tudi Ukrainerji, katerih največja modrost obstoja očividno v tem, da vedno storijo ravno naspromtno tega, kar delajo Poljaki. Ukrainerji so prišli nekoliko pozno, kajti medtem se je med nemškimi strankami večina že sprijaznila z odstopom gospoda Seidlerja — pod pogojem seveda, da njegov naslednik Nemščin garantiра, da bo ostal pri preizkušenem kurzu.

Grof Silva Taroucca je danes zvezč poročal cesarju o svojih pogajanjih. Popreje se je vršil pod predsedstvom viteza Seidlerja ministrski svet. Neka parlamentarna korespondenca poroča, da bo sklican državni zbor za 16. julij in da se bo vršilo vsega skupaj šest sej.

Dunaj, 27. junija. (Koresp. ur.) Kakor poroča korespondenca »Austria», so izjavili Ukrainerji v razgovoru s poljedelskim ministrom grofom Silvo Tarouccom, da bodo ukrainški zastopniki v poslanskih zbornicah glasovali za proračunske provizije in vojne kredite samo, če ostane sedanjih ministrskih predsednikov na svojem mestu, ker da Ukrainerji ne morejo pripustiti, da bi šef kabinetu padel vsled političnih diktatov.

Dunaj, 27. junija. (Koresp. urad.) Korespondenca »Wilhelme poroča: Kakor izvemo, so prišli danes vsi člani kabineta k ministrskemu predsedniku dr. vitezzi Seidlerju, da se razgovore o poročilih glede sporov, ki so bile nastale v kabinetu. Minister dr. Cwiklinski, ki je kot najstarejši član ministrskega sveta govoril v imenu ministrov, je konstatiral, da je v ministrskem svetu dne 23. junija našlo naziranje ministrskega predsednika, da mora kabinet z ozirom na nemožnost zagotoviti si večino v poslanskih zbornicah, demisjonirati, popolno pritrjevanje vsega ministrskega sveta. Ce se so tekmo nato sledčega razgovora pokazala različna naziranja o nadalnjem razvoju razmer, ni moglo to prav nič vplivati na polno soglasje kabineta glede vprašanja, za katero je šlo. Izreci pa mora v lastnem imenu in v imenu svojih tovaršev živo obžalovanje, da so se vesti, ki so našle pot v javnost, izrabljave v to, vzbuditi dvome o srčnem sporazumu in brezpojno lojalnosti, ki obstaja med ministrskim predsednikom in drugimi člani kabineta. Z vsem nglasom morajo ministri protestirati proti omenjenim potvorbam. V stvari sami opozarjajo na izjavo, podano od vseh ministrov, da niso v zvezi z poročili posameznih listov o dogodkih v ministrskem svetu z dne 23. junija. Končno je zaprosil ministrskega predsednika, da naj se te izjave primerno posluži. — (Seveda si niti nikdo na nejasnem, da so bili ministri prisiljeni iti v Canossa. V ostalem nagovor ministra Cwiklinskega le potrjuje vesti o sporih v kabnetu. Op. ured.)

Iz slovenskega sveta.

Vam vsem, ki prihajate na ustanovni zbor Jugoslovanske demokratske stranke, veljav tudi pozdrav slovenskega kronista! Ljubljana ve bolj ko kdaj, da je le ena točka slovenskega sveta in da je nje osoda tesno zvezana z ostalim slovenskim svetom, s celo Jugoslavijo, z jedrovočno Češko in veliko Poljsko. Zato smatra ljubljanski kronist za potrebo, Vas izprevesti malo po vseh teh slovenskih deželah. Začnimo na našem Jugu!

Juriš na »Hrvatsko Rječ«. V nedeljo so izvršili oportunisti hrvatsko-srbske koalicije svoj skrbno pripravljen našok na »Hrvatsko Rječ«. Kakor smo poročali, je ravnateljstvo z večino glasov (dr. Spanié, dr. Lorković, prof. Šurmin) za 23. t. m. napovedano skupščino delničarjev preložilo na 7. julij, ker se ni posrešilo sestaviti pri neki svoječasni hišni preiskavi od oblasti konfisciranega in potem izgubljenega seznama delničarjev, ki je danes skoraj edini dokaz njihovih pravic. Desnica koalicije pa je zlorabila zadrgo ravnateljstva, zasigurala si je nekaj delničarjev, vztrajala pri tem, da se mora skupščina vrstiti, kakor je bilo prvočno sklenjeno 23.

bada z iglo, poddejan s slamo. Preko »kondže« se pripe z iglama na kito »ubradače«, ki se ovije okoli vratu in pade potem zadaj po plečih. Preko tega se poveže »povezača« in sicer kakor se poveže ruta, le malo nazaj pomaknjena je in konča se previdno skrijeta okoli »kondže«. Nato se pripe preko ne »skuka« (široka broža), ki jo pritrde z dvema iglama.

Mesto nje pa, kjer se ovije ubradač okoli vratu in se krži s povezačo, se spne z dvema »perišanima« (kratka igla z lepo izdelano široko glavico). Vsakomur bode torej takoj jasno, da so omenjeni belokranjski oglavni predmeti le krajjev ostanek na jugu še ohranjenega ženskega oglavnega pokrivala, oziroma nakita. Tudi omenjeni »otirač« (svatovski robec) je drugod še danes ohranjen. Lovšinov »svatovski otirač« je enak mačvanskemu »ubradaču«. Navadni »otirač« ima pa tudi pri Srbih še veliko vlogo. Lovšinova opomba nam pove, kakim namenom je služil nekoč v Beli Krajini, poglejmo tudi, kako služi Srbiom še danes. Vsek novovstovipiši gost dobi v Mačvi »peškir« (otirač — brisač) na poklon. Pri krstu pokrijejo dete s peškirom, pri svatbi nosi čez ramo in pas pripetega »dever« (Brautührer). Pred svatovskimi vozovi vpreženi konji so okinčani tudi s peškiri in tudi ciganom — godcem jih pripenjajo na rame. Mrtevec pokrije obraz in prsa z njim in na nagrobnih spomenikih so obeseni peškiri, ki se menjajo večkrat.

Misljam, da je to velik dokaz skupnosti, ki ne potrebuje več komentarja.

t. m. in je svojo nakano tudi z vso brezobzirnostjo izpeljala. V nedeljo so prišli gospodje v spremstvu detektivov in pol. komisarja pred redakcijo »Hrv. Rječ«, ker pa je bila ta zaprta in od urednikov zastražena, so se podali v malo saborsko dvorano ter so tam pod predsedstvom drja Lukinića izvolili »protiravnateljstvo« in sicer poslanca Wilderja in pl. Hreljanovića ter gg. Plavšića, drja Korporića in drja Tomljenovića. Na tej skupščini so hudo zabavljali zlasti na drja Lorkovića in prof. Šurmina ter povdralj, da se mora vendar enkrat načrati red. Tako drugi dan so se podali člani »protiravnateljstva« k predsedniku ravnateljstva drju Španiću ter so zahtevali od njega, da jim izroči ključe in knjige. Dr. Španić je to odklonil, povdralj, da smatra nedeljsko skupščino za neveljavno in da torej novih ravnateljev ne more priznati. Razsodi naj sodišče. No, zagrebške sodnije imajo sicer puno posla, toda če gre za vladino gospodo... Že drugi dan je trgovsko sodišče potrdilo sklepne nedeljske skupščine in priznalo protiravnateljstvo. Zopet so prišli gospodje Wildner in tovariš nad Španićem, a ta jih je v drugi odslovil, če spregovoriti mora še višje sodišče. Skoraj ni nobenega dvoma več, da bo višje sodišče potrdilo, kar je izreklo trgovsko sodišče in »Hrvatska Rječ« prehaja tako v roke oportunitov, ki jo bod menda razširili in — prekrstili. Saj bi res ne bilo lepo, da list, ki je v težavnih razmerah hrabro zastopal narodno stvar, pod starim imenom služi politiki mehke hrbitenice. Kakšne posledice bo imela ta borba za »Hrvatsko Rječ« — kje so časi borbe za materinsku rječ! — se bo še le pokazalo. Zdi se, da se bo izvršila v koaliciji secesija. Pozdravili bi jo, ako bi pripomogla k očiščenju nezdrave zatrepske atmosfere.

Najnovješće poročilo iz Zagreba pravi, da je bil ugovor starega ravnateljstva od višje sodnije odbit in da se je novo ravnateljstvo s policijsko asistenco polastilo uprave in uredništva lista. S tem je »H. R.« izročena oportunitični koaliciji.

Mesečnik Društva hrvat. književnika v Zagrebu »Savremeni« je svojo letošnjo IV. številko posvetil Preradoviću. V članku o »Preradoviću in Matici Hrvatski« citamo pismo, ki ga je postal Bleiweis leta 1851. v Zagreb kot odziv na vabilo, naj bi se zastopnik vseh slovenskih kulturnih organizacij sestali v Varšavi ali Belgradu na posvetovanje o slovenskih jezikovnih vprašanjih.

Po zadru detektivi pozvedujejo, kdo kupuje »Glas Slovenaca, Hrvata in Srba« in »Književni Jug«; s tem policija le množi število prijateljev teh listov.

V bodoči sezoni se bo v Narodnem Divadlu v Pragi predstavljala pa nito in »Sence«, igra sanj; napisal jo je Ljuba Babič ml., komponiral pa Branko Široki. V njej so obdelani motivi jugoslovenskih narodnih pesmi. Junak je kraljevič Marko, dejanje pa njegova rešitev iz turškega suženjstva.

Zloraba versta proti Jugoslovanstvu je namena nekih ljudi v Mostaru, ustanoviti »Mušlinsko Matiko«, razvojbo Hrvatov in Srbov tam »gori« ne zadošča, treba jim raztrojitev!

»Češka državna pravna demokracija«, ki ji je na čelu dr. Kramář, je hotela baš tedni (29. in 30. junija) imeti velik shod svojih pristašev iz vseh čeških dežel, a shod je bil preprečen. Narod je na to odgovoril s tem, da mnogo takih ljudi, ki so doslej bili izven organizacije, zdaj pristopa v njo. Naročniki ustavljajo »Nar. Listov« plačujejo naročino večinoma dalje.

Češkem književnemu listu »Lumiru« (str. 334) je prof. dr. Jos. Páta priobčil referat o najnovješji jugoslovenski literaturi, kolikor je v zvezi z našimi današnjimi občimi nacionalnimi težnjami, posebe o »Književni Jug«, o literaturi, tičoči se Preradoviću, slov. in češkega gledališča in o člankih, ki jih dr. Lah v slovenskih listih piše o češki književnosti. Páta pravi: »Svetovna vojna je prinesla avstrijskemu Slovanom težke izkušnje; (zapeljeno). Le da je bil rezultat nasproten: mesto poraza Slovanov (za-

Dalje čitam stavek: Značilna za belokranjske vezenine sta osmeroglata zvezda in četverokotnik (kare). To je premalo jasno, ker je zvezda bistven znak ne le jugoslovenske, ampak slovenske ornamente in sploh. Ima pa svoj izvor daleč v prestarji zgodovini.

Najstarejši ornament je takozvan ornament »repatega petelina«, ki so ga vezele naše prababe na posteljnih pregrinjalih. Petelin je veljal starim Slovencem za sveto ptico, simbol sile, hrabrosti in zaščite proti temi in zlim duhovom. Ni čuda potem, da so uporabljale staroslovenske žene motiv petelina na pregrinjalih, da so jih čuvala nešreč. Ornament je premočren in nam kaže stilizirano ptico s tipičnim repom, ki se stoji iz polovice osmerozobe zvezde, pošveno čez križ prerezane. Iz repa je nastala zvezda, ki se tako rada ponavlja v vseh mogočih varijantah na jugoslovenskih vezeninah. Ornament zvezde je torej mitološkega pomena. Ohranjen ni več v celoti, pač pa nahajamo še danes posamezne odlomke njegove na raznih tkaninah in vezeninah. Rekonstruiral in opisal je ta ornament v Beogradu živeči folklorist prof. Petelbach, ki je izdal leta 1893. zbirko »Srpski vez«.

Velika večina jugoslovenskih podmetov je premočrenih ali geometričnih, ki sestole iz raznih črt raznih leg in dolžin. Vodilna barva je črna ali rdeča, modra pa je pojavila kasneje. Sičeva zbirka preveva tudi tipičen ornament zvončnice, ki jo najdemo vsozd na slovenskem jugu.

plenjeno) njih okrepitev, vzajemno spoznajenje in iskrene bližanje... In odzra vsega tega se kaže tudi v književnosti... Iznova so se pojavila gesta ilirskega pokreta in takojmenovanega novoirskega gibanja, ki je nastalo kakršni leta pred vojno, samo da se je od kulturne enote dandanes prešlo tudi k zahtevi politične enote. Profesor Páta spremila jugoslovansko publicistiko z redko pazljivost.

Madžari učijo slovaško deco te-le-pravljice, ki naj utemelli madžarski imperializem: »Ko so se Madžari koncem 9. stoletja bližali slovenski velikomoravski državi, je njih vodja Arpad kralju Štefanu poslal konja z zlatim povodcem in kot vzdarje poprošil za madžarsko vodstvo, zemlje in trave. Štefan je potrdil, da je vodstvo poprošil za madžarsko skupščino za neveljavno in da torej novih ravnateljev ne more priznati. Razsodi naj sodišče. No, zagrebške sodnije imajo sicer puno posla, toda če gre za vladino gospodo... Že drugi dan je trgovsko sodišče potrdilo sklepne nedeljske skupščine in priznalo protiravnateljstvo. Zopet so prišli gospodje Wildner in tovariš nad Španićem, a ta jih je v drugi odslovil, če spregovoriti mora še višje sodišče. Skoraj ni nobenega dvoma več, da bo višje sodišče potrdilo, kar je izreklo trgovsko sodišče in »Hrvatsko Rječ«.

Pred petimi leti je češki pisatelj »Gamma« (Jaros) prepotoval na kolesu L užico. Čuden komad zmaj je to za onega, ki pride iz Češke! Potuješ že nekoliko dni sem in tja; sigurno veš iz knjig in map, da si v samem jedru srbskega naroda, in vendar se ti vedno zdi, da to ni res. Nikier ne vidis javnega Čeha doma in za granico samo kulturni faktor, dunajsko časopisje zanje ali sploh ni vedelo ali pa je izdajalo njihovo delo za delo »Avstrije«; n. pr. »odlični Avstrije« Vopička je bil imenovan za poslanika Amerike za Balkan« so pisali ali pa so videli v naslugi, vratarje, goslarje, hlapce. Tako so nas gledali tudi uradniki in meročajni krog. Sedaj je škripelec na gosilnem vrgel proč svoj instrument in — z globin, bogvedi iz katerih globin, tega ne vemo, ker ne poznajo globin psihologije stotisočev naših bratov, mu je vznikla misel, pograbil je za strojno puško, za par kopejk kupljen od bolješevika, mužjaka in z džad rompa z njo po vsej zemeljski obli. Da bi bili prebivalci židovskega gettova v petnajstem stoletju že izdajali časopise, bi ne pisali o čeških husitih nič drugače, kakor piše danes o teh Čehih dunajsko nemško časopisje. Ne gre jih za fakta, pero jim vodi zgolj sovrašto in strah. Odloča pa pri teh »kulturträgerjih« zavrst, počitno in grozovit strah, saj je že dolgo tega, odkar so predniki današnjih dunajskih »odločilnih faktorjev« hrbastrovi Jerihovi, njihovi potomci osvajajo le še časopise, centrale, pišarne.

Bolj jasno sliko o razmerah v Rusiji pa podajajo drugi nemški in nevtralni listi, iz katerih se nam po poročilu predstavijo. Lužički Srbov se Nemci ne bojeve več... Adolf Černý in profesor Páta ne umornjuje Širita med Čehi zanimalje za lužiške Srbe; zdaj snuja v Pragi lužiško razstavo, ki bi obsegala literaturo, slike pokrajn, obrt, nošo itd.

Stoletnica varšavsko univerze. Leta 1816. je ruski car Aleksander I. izdal reskript o ustanovitvi univerze (»glavne šole«) v Varšavi, obstoječe iz teh-je fakultet: teološke, pravne, medicinske, matematično-fizične in umetniške. Profesorjem se je zagotovila vsa brig »kraljevska«; med ugodnostmi se imenuje tudi ta, da »po zgledu kralja Zigmunda slavnega spomina« rednim profesorjem ki niso plemiči, da privilegij posebnega plemstva, ki se po desetletjem nih potomstvo. Slavnostna inauguracija pa se je vršila 14. maja 1878.

Pruski minister je sodnik o slovenskih dialektih. Pri Kašubih ali Slovincih tam gori na Pomorjanskem ob Vzhodnem morju se je došlo verouku poučeval poljski, toda Prusi so spoznali, da je »slovenski dialekt tako različen od književne poljske«, da je treba poljsčino pri verouku nadomestiti z — nemščino! Slično stališče je te dni minister Schmidt zavzel glede poljske v Gornej Sleziji, če, tam se govori pravzaprav »wasserpolakiški« dialekt, ki ima mnogo »zastarelih« ali tujih besed ter dela za to pouku mnogo težav. Ali go spod Schmidt ne ve, da ima tudi njegov pruski nemški dialekt mnogo »zastarelih« besed, ki so tuge knjižni nemščini?

Naši nasprotniki imajo to lepo nado, da poberejo vse, kar jim ugaia in hitro proglaše za svoje. Odveč bi se bilo prerekati z njimi, vidnih dokazov mrgoli vsepovsod dovolj. Žal, da ni v zbirki popisne, zlasti belokranjske vezenine, da je treba poljsčino pri verouku nadomestiti z — nemščino! Slično stališče je te dni minister Schmidt zavzel glede poljske v Gornej Sleziji, če, tam se govori pravzaprav »wasserpolakiški« dialekt, ki ima mnogo »zastarelih« ali tujih besed ter dela za to pouku mnogo težav. Ali go spod Schmidt ne ve, da ima tudi njegov pruski nemški dialekt mnogo »zastarelih« besed, ki so tuge knjižni nemščini?

Slednji pa še par besed našim ženskim krogom. Pri Hrvatih in Srbih, pri Čehih in Slovinkih imamo ženske zadruge, ki se bavijo z naravnostjo elementarno. Odveč tega gibanja je segel do dunajskoga parlamenta samega in se pojaval v interpellaciji o dogodkih pri prvi in zadnji ofenzivi Brusilova pri Tarnopolu. Za časa protirevolucije bolješevikov so češke čete naglasile popolno nevtralnost; stopile niso ne na to ne na vno stran; češka armada je bila proglašena za samostojen del ententine armade. Vrvenje, nered, razbrzdanost, ki je ni moglo popisati, se je polotila v dijetnikov. Nastala je strašna zmesjava. Samostojna češko-slovaška armada je bila in ostala samo manjšina v najrazličnejših formacijah vseh narodov. Del vjetnikov je stal v službi ali na delu, kjer je bilo to mogoče in potrebno. Takisto, kakor pri vseh naravnostih, so po vsej Rusiji Čehi travogci, delavci, uradniki, zdravnikti itd. Mnogi so odšli od dela ali iz taborišč in se koncentrirali v velikih mestih: Moskvi, Petrogradu, Kijevu itd., mnogi so se tam pridružili redči gardi in se ramo po ramu z Madžari. Nemci boje